

TREBALL SOCIAL:
UN RECORREGUT
GENEALÒGIC I
DE REFLEXIÓ DE
LA NOSTRA
DISCIPLINA

Jordi Estiu Batllosera

Tutor: Jose Antonio Langarita

UNIVERSITAT DE GIRONA

CURS 2021-2022.

3/5/2022

La injustícia s'ha d'erradicar mitjançant l'acció ferma, persistent i decidida.- Martin Luther King.

És aquesta la tasca principal del Treball Social?

Descobrim-ho...

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
GENEOLOGIA DEL TREBALL SOCIAL.....	8
TREBALL SOCIAL: A QUIN LLOC DEL MÓN HEM DE MIRAR?	8
EL PER QUÈ DEL TREBALL SOCIAL.....	9
ESTATS UNITS I OCCIDENT	9
L'INICI DE LA REMUNERACIÓ I LA PÈRDUA D'IMPACTE DEL VOLUNTARIAT: ES REFERMA LA CREACIÓ DE LA DISCIPLINA	14
L'ATERRATGE DE LA PROFESSIÓ	16
UNA CRISI PER A LA NOVA PROFESSIÓ	17
L'IMPACTE DE LA GUERRA: MÉS ENLLÀ DE SIS ANYS.	17
L'ESTABLIMENT DEL TREBALL SOCIAL EN L'ESTRUCTURA DEL SISTEMA	18
EL TREBALL SOCIAL A CATALUNYA: BREU HISTÒRIA	19
A TALL DE RESUM...	25
REFLEXIONANT ENVERS ELS FUTURS REPTES DEL TREBALL SOCIAL COM A DISCIPLINA DEL CONEIXEMENT: ÉS UNA PRÀCTICA TRANSFORMADORA?	27
CONCLUSIONS	35
EPÍLEG	38
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	39
LLISTAT D'ABREVIATURES	41

AGRAÏMENTS

Vull agrair a totes les persones que s'han preocupat pel bon desenvolupament d'aquest treball. A la meua família, les meves amistats i totes aquelles persones que han destinat algun moment a preocupar-se per mi. Gràcies també al meu tutor, en Josan, pel seu interès en aquest treball i per oferir-me els seus coneixements amb l'objectiu d'enriquir-lo. A més de la seva flexibilitat i facilitat per contactar. I també voldria agrair per avançat a totes les persones que llegeixin aquest treball. Espero que ajudi a conèixer allò que és el Treball Social i a donar-li el valor intrínsec que penso que té.

INTRODUCCIÓ

En un principi aquest treball pretenia ser una anàlisi de la desobediència civil amb relació al Treball Social. Després de reflexionar-hi i parlar-ne amb diferents professors, em vaig adonar que el concepte de la desobediència civil peca en la seva relació directa amb la disciplina, i per això, vaig desistir en concretar el treball amb aquesta perspectiva. És per això que en un segon moment em vaig centrar en la definició de les bones pràctiques que cal que un professional realitzi per tal que la nostra feina tingui un caràcter transformador i de canvi de patrons dins la societat en favor de valors més justos. Tanmateix, aquest tema em semblava massa específic i tampoc requeria una hipòtesi, ja que no plantejava cap anàlisi, sinó un estudi de com ser un bon professional amb relació al canvi i a la transformació social. I fer un manual, com a estudiant sense experiència professional, em va semblar excessivament temerari.

En definitiva, després de donar-hi voltes i comunicar-me amb diferents docents, vaig acabar optant per fer una anàlisi històrica del Treball Social que em permetés conèixer i avaluar la disciplina en la seva actualitat tenint en compte el seu desenvolupament des de la seva creació. Des que vaig començar el grau m'he trobat amb el neguit sovint de no saber com definir i explicar què és el Treball Social i què fa en la pràctica professional de manera continuada. És per això que aquest és un treball que pretén analitzar aquesta disciplina del coneixement. I alhora oferir-me a mi i a tots els qui ho vulguin comprendre, eines per esbrinar que és el Treball Social avui dia en la nostra societat, sense oblidar ni menystenir la motivació intrínseca que va encoratjar als seus pioners a crear aquesta disciplina del coneixement.

A través d'aquesta temàtica, em permetia donar peu a una hipòtesi amb la qual centrar-me. I alhora clarificava aquest treball en agrupar les dues qüestions bàsiques per comprendre el Treball Social en l'actualitat. En primer lloc, la comprensió del naixement de la disciplina. I, en segon lloc, les reflexions i diferents perspectives que l'ocupen actualment amb l'únic objectiu de millorar el seu rendiment actual.

Fonamentalment aquest treball és un estudi teòric que té per objectiu discutir quina és la finalitat del Treball Social, per què és una disciplina del coneixement sovint desconeguda per gran part de la població i fins i tot amb certa complexitat de definició per part dels mateixos professionals. Aquesta definició és transcendental per exercir una bona pràctica professional i caminar cap a la consideració definitiva dels Serveis Socials com a tercera pota de l'Estat del benestar. És per això que com diu Aguilar, “caldrà decidir si els Serveis Socials són un sector (com l'educació i la sanitat) o bé un nivell d'atenció d'aquests. Tal com afirma l'autor, caldrà afrontar aquest repte sense més dilació “(Aguilar, 2014 citat a Pelegrí, 2015, p. 56).

La realitat és que sovint s'observa un atzucac entre el fet de potenciar el pressupost, l'aposta econòmica real que reben aquests serveis, i la necessitat de definir exactament en què consisteix la seva tasca, i, per tant, què és allò que aporta exactament el Treball Social en la nostra societat.

Amb la finalitat d'esbrinar el per què de la darrera qüestió, aquest estudi es planteja de manera concreta la següent pregunta: **Quin ha estat el desenvolupament del Treball Social al llarg de la seva història amb relació a la pràctica professional que veiem avui a Catalunya?**

Per fer-ho el treball es parteix en dos blocs principals. En primer lloc, s'exposarà una Genealogia entorn què és el Treball Social, a través d'autors creacionistes claus, que permetran esbrinar en quins principis morals es va basar i quin i caràcter va tenir en els seus inicis dins el context sociopolític dels Estats Units i el Regne Unit. També més específicament, amb Catalunya com a focus, en segon terme.

Per Genealogia s'entén un estudi de la història familiar del Treball Social. Per tant, sobre els creadors d'aquesta disciplina del coneixement i també respecte a quin va ser el seu objecte d'estudi i els mètodes per aconseguir-lo. Sobretot en els seus inicis. D'aquesta manera, permetrà fer una comparativa entre el rol actual dels professionals a Catalunya i els considerats creacionistes de la disciplina.

A partir d'aquí, entrarem en la segona part del TFG, on s'avaluarà l'impacte transformador que té el Treball Social en el sistema actual de Catalunya i

Espanya; a través d'una aproximació de com són les seves pràctiques i quins dilemes de caràcter tecnocientífic es planteja la disciplina. Aquest segon apartat, també constarà d'unes respostes extretes a través del procés de realització del treball. És a dir, referent a reflexions i consideracions a tenir en compte amb relació als actuals i futurs grans reptes del Treball Social a Catalunya. I dins d'aquesta part reflexiva del treball, es proposaran alternatives teòriques per veure com es podria recuperar o potenciar aquest rol transformador del Treball Social. Per fer-ho, però, serà important definir a què em refereixo amb el concepte transformador.

Recapitulant amb el que s'ha comentat fins ara, com a hipòtesis del treball es planteja, si els canvis del rol del Treball Social al llarg de la seva història han afectat significativament en l'actual comprensió de la disciplina a Catalunya.

L'objectiu principal en el qual se centra aquest treball és analitzar quins són els antecedents que configuren el Treball Social tal com l'entendem avui dia. Aquesta anàlisi ens permetrà detectar els fets més transcendents de la seva història i revisar críticament els reptes per una acció transformadora que contempli la relació teòrica-pràctica de la disciplina. Per aquesta tasca, serà necessari: (1) Identificar les perspectives teòriques que han determinat com entenem avui dia el Treball Social a Catalunya. (2) Conèixer l'impacte del context local en la configuració del Treball Social. (3) Revisar la tendència de la disciplina des d'una perspectiva crítica que ens permeti reconèixer les debilitats de la professió en el segle XXI.

Per tal de dur a terme els diferents propòsits plantejats anteriorment, aquest Treball de Final de Grau s'ha centrat en la realització d'una revisió bibliogràfica profunda per tal de nodrir-lo de la informació necessària. A més, s'ha treballat en coordinació a un nombre important de professors de la Universitat de Girona, als quals els agraeixo la seva paciència i ajuda.

És crucial remarcar, que totes les disciplines i ciències exposen idees diferents segons el lloc des d'on són explicades. I aquest treball no queda ni molt menys apartat d'aquest factor. Per exposar-lo, és transcendental tenir en compte que és realitzat a partir del context en el qual em trobo. Centrant-ho així, en els Estats Units i Occident; països anglosaxons com a base. Per tant, aquest

estudi no es planteja com a objectiu conèixer el Treball Social arreu. En conseqüència, es basa en uns principis etnocentristes tal com dictamina el context sociopolític en el qual ens ubiquem. És per això que animo i proposo que aquest fet es pugui anar revertint en el futur, donant valor així, a tot allò que passi més enllà d'Occident i els Estats Units entorn el Treball Social. Tanmateix, en el present escrit, aquest no és un fet a lamentar, sinó a acceptar per tal d'evitar confusions o pecar de definicions incompletes.

GENEOLOGIA DEL TREBALL SOCIAL

TREBALL SOCIAL: A QUIN LLOC DEL MÓN HEM DE MIRAR?

El Treball Social sovint s'exposa com una disciplina del coneixement jove però en realitat no és així. La complexitat per legitimar, identificar i reconèixer el caràcter social i acadèmic d'aquesta disciplina del coneixement, es pot deure a la seva escassa producció bibliogràfica entre altres factors però el seu naixement es comprèn de forma prèvia als seus considerats pioners.

Per comprendre on neix el Treball Social no ens hem de centrar en Espanya. Ja que no és ni molt menys una invenció d'aquest territori. Com a professió neix a Europa i als Estats Units de forma relativament simultània. Però pel que fa a la configuració com a disciplina del coneixement els fonaments els trobem en l'hemeroteca nord-americana.

El seu naixement parteix com a part del projecte global de les Ciències Socials. I en conseqüència, es mou en el mateix context social i polític i manté diàlegs constants i recíprocs amb la resta de disciplines.

La manca de referents bibliogràfics propis de la disciplina és un dels factors que l'ha portat a trobar-se en situació d'inferioritat en relació als qui s'han reservat el monopoli del pensament. "Tanmateix, com afirma Greenwood si el coneixement social no s'aplica, no és coneixement, és pura especulació"

(Miranda, 2003, p. 37)¹. I el Treball Social és una disciplina en general molt aplicada; és a dir amb molta pràctica professional.

Pel que fa a l'Estat espanyol, l'impacte d'aquesta disciplina arribarà amb tardança degut als diferents sistemes d'organització política que s'hi varen viure, principalment el franquisme, que va provocar un atzucac per l'avenç de la democràcia. Aquesta arribà finalment amb el nom de transició. Per Navarro (2002, p. 25) no va ser ni molt menys modèlica. Segons l'autor Espanya va confondre l'amnistia dels presos del franquisme per amnèsia dels qui dominaren el poder social, polític i econòmic del país. I en conseqüència, encara avui dia se'n percep la seva repercussió.

EL PER QUÈ DEL TREBALL SOCIAL

ESTATS UNITS I OCCIDENT

A finals del segle XIX comença a imperar la industrialització intrínseca del sistema capitalista. Tot i que majoritàriament la vida a Europa i a Amèrica del Nord es centrava en espais rurals, cada cop més, van aparèixer les ciutats tal com es coneixen actualment. I amb elles, van aparèixer al darrere una sèrie de problemes socials en un punt crític. L'atur, l'abandonament infantil, la discapacitat crònica i la pobresa enmig d'una riquesa sense precedents van ser alguns dels factors centrals. Així doncs, la industrialització va provocar un binomi; per una banda, un èxode social dels pobles cap a les grans ciutats, mentre que d'altra banda això va venir acompanyat d'un greu impacte social en relació a la pobresa. La situació va provocar un horror generalitzat davant l'aparent misèria dels reconeguts com a pobres que es trobaven en les zones urbanes.

Regne Unit fou un dels primers països que va experimentar el procés d'industrialització a finals del segle XVIII. La qual cosa va provocar greus

¹ Tot i que s'ha fet recerca de diferents llibres i articles en altres llengües que no són el català, s'han traduït totes per tal que la comprensió del treball pugui realitzar-se sense necessitat de conèixer ni segones ni terceres llengües, facilitant-te així la comprensió.

condicions de treball com per exemple tretze hores de treball diàries els set dies de la setmana, dones i nens que eren picats si s'adormien, salaris de fam, condicions insalubres, etc. Aquestes condicions foren acompanyades d'un èxode dels pobles en direcció a les ciutats que era on es podia trobar feina. Provocant així una proliferació d'habitants en els barris més pobres on es vivia amb misèria i en conseqüència, s'evidenciaven els problemes socials creixents.

Aquest nou escenari propicia un canvi polític que s'aboca a preocupar-se pel benestar general de la població amb l'objectiu bàsic de procurar maximitzar la felicitat dels ciutadans, tractant temes com la regulació del treball infantil. Abans de la Primera Guerra Mundial, el país havia introduït en la seva legislació pensions per la gent gran, assegurances per accidents de treball, per malalties, invalideses i atur. D'aquesta manera, la Gran Bretanya ens ensenya una magnífica floració d'organitzacions privades i alhora una extensió constant dels poders públics. La cooperació de les obres privades amb les administracions arriba a ser cada cop més poderosa. El servei social progressa de manera sensiblement igual a totes les parts del país. La convicció general és que cadascú ha de ser eficaçment protegit contra la malaltia i la desgràcia. Aquest sentit cívic, de caritat estesa, inspira un programa nacional de reformes socials, acceptat per tots els matisos de l'opinió pública, i la realització dels quals avança cada dia (Sand, 1935 citat a Miranda, 2003, p. 87).

Si ens centrem en els Estats Units, des del final de la guerra civil (1861-1865) fins al començament de la Primera Guerra Mundial (1914), van arribar vint-i-tres milions de nous immigrants que procedien de diferents continents. Tal com indica Reisch:

L'augment i el declivi de centres urbans, la diversitat creixent de classe, racial i ètnica de la població dels Estats Units, l'expansió del poder de l'Estat i les seves conseqüències polítiques, i el desenvolupament d'una ideologia de la professionalització, van ser els elements que van configurar els diferents centres d'atenció, els objectius i la conceptualització de la pràctica directa. (Reisch, 1998, citat a Miranda, 2003, p 91).

En el cas estatunidenc, tota aquesta preocupació pels problemes estructurals que provocaven principalment una pobresa generalitzada, van ser abordats bàsicament a través de la religió cristiana amb una campanya que reclamava canvis en l'assistència de les persones, sobretot en el cas dels infants.

El reclam d'un evangeli social pretenia implicar la religió predominant en la lluita per la reforma social. Això finalment succeeix quan el papa Lleó XIII va posar-hi el focus a través d'una encíclica² que demanava justícia en les relacions entre el capital i el treball.

El seu argumentari es trobava entre el liberalisme burgès i el col·lectivisme obrer, renunciava a l'Estat Confessional però no al control de l'estat a través de l'opinió pública i dels partits confessionals. Es proposava tanmateix, guanyar-se les classes treballadores a base d'emprar els mateixos instruments que el moviment obrer: la creació de sindicats o d'organitzacions, d'escoles nocturnes, etc.

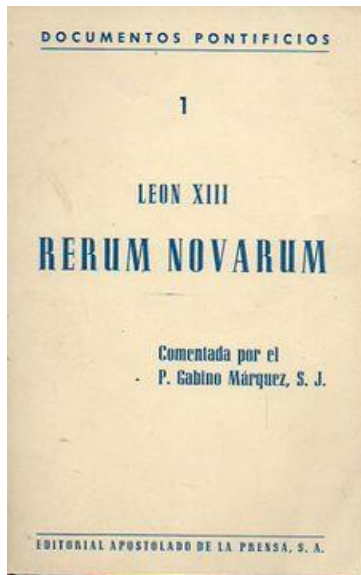

Figura 1: Encíclica. León XIII. (2022). Carta encíclica Rerum novarum del sumo pontífice León XIII sobre la situación de los obreros: Dada en Roma, junto a San Pedro, el 15 de mayo de 1891, año decimocuarto de nuestro pontificado. La Santa Sede. Recuperat 11 maig 2022, de https://www.vatican.va/content/leo-xiii/es/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html

Per la seva banda, els jueus tan de Centre-Europa com els qui es trobaven als Estats Units van adoptar un moviment amb semblances respecte a l'anterior, emfatitzant la justícia social. Tanmateix, el continu desenvolupament de grans empreses i la seva creixent dependència de la tecnologia juntament amb els

² Rerum Novarum (1891). Una encíclica és una carta circular que s'enviava a totes les esglésies d'una zona determinada. Eren cartes solemnes sobre un assumpte concret de la doctrina catòlica i es dirigien de forma unidireccional per part del Papa als arquebisbes i fidels d'arreu. En aquest cas concret consta de 42 articles que tracten la situació dels obrers.

Podem trobar-lo redactat en el següent enllaç: https://www.vatican.va/content/leo-xiii/es/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html

nous models d'organització, van suggerir noves direccions en la proposta de reforma. En conseqüència, "El treball de caritat modern seria científic i agafaria prestades estructures organitzatives del món empresarial emergent" tal com afirma Stuart (2019).

A partir d'aquí es crearen les juntes de caritat l'any 1862 a Massachusetts. Les quals estaven compostes per ciutadans prominents que oferien un servei sense remuneració. L'objectiu fou racionalitzar les institucions residencials de l'estat que havien estat creades de forma prèvia a la guerra civil dels Estats Units. Els diferents membres de les juntes van visitar i inspeccionar aquestes institucions amb l'objectiu d'oferir recomanacions per a una gestió més eficient. Entre els llocs visitats s'hi trobaven hospitals que treballaven la salut mental, presons, orfenats i escoles per a persones amb una varietat de discapacitats.

En relació als darrers fets, el ministre protestant Charles Loring Brace va fundar la New York Children's Aid Society (CAS) l'any 1853. Aquesta associació va iniciar una varietat de mesures per ajudar als infants. En concret, els Orphain Trains³.

Durant el següent mig segle, el CAS va iniciar una varietat de mesures per ajudar els infants. Tenia per objectiu traslladar els nens pobres de Nova York en famílies grangeres cristianes de l'oest del país.

Va ser als Estats Units doncs, on la intervenció social es va secularitzar apartant-se de la seva adscripció religiosa, acollint-se a l'empara de les ciències socials que estaven naixent. Va ser també al país americà, on es va fer una sistematització dels mètodes que s'havien anat configurant des de la meitat del XIX de la mà de M. Richmond.

La cura dels infants en orfenats va augmentar a finals del segle XIX, ja que els estats van intentar posar fi a la pràctica anterior. Els reformadors van contemplar un sistema mixt d'atenció als fills dependents, que implicava institucions tant públiques com privades, col·locació comunitària, atenció institucional, i legislació preventiva, incloses les lleis que regulaven o prohibien el treball infantil i exigien l'assistència a l'escola. D'aquesta manera es creava

³ Trens d'infants orfes.

un precedent de canvi en les polítiques públiques en relació a una de les problemàtiques socials principals de l'època.

Durant la dècada del 1880 es van crear dues noves institucions que serien pioneres en la creació de l'assistència als pobres com a feina. Gran part de les ciutats americanes, començant per Buffalo el 1877, van establir les Charity Organization Societies (COS). Estaven basades en la London Charity Organisation Society creada amb anterioritat.

Aquestes organitzacions pretenien emfatitzar una forma controlada d'afecte estesa cap a les persones en situació de pobresa. Enlloc de ser un proveïdor d'assistència material directa, les COS van aconseguir que les associacions voluntàries ajudessin amb una base racional. Els voluntaris eren anomenats visitants dels pobres o visitants socials.

Aquest fou un pas molt determinant per l'inici de canvi d'òptica del Treball Social, trencant amb el voluntariat i iniciant la creació de la disciplina, més enllà de la filantropia.

L'any 1898 la COS de Nova York va establir l'Escola d'Estiu de Filantropia Aplicada, que més tard es convertiria en l'Escola de Filantropia de Nova York (1904). Fou a més rebatejada com a New York School of Social Work l'any 1919 i va passar a ser part de la Universitat de Columbia el 1940, convertint-se d'aquesta manera en l'Escola de Treball Social de la Universitat del districte de Columbia l'any 1963.

Cada cop s'apropava més la professionalització del que en aquell moment s'anomenava encara l'ajuda cap als pobres. En concret, les cases d'assentament -basades en un model anglès-, es van establir a les grans ciutats estatunidenques durant la dècada del 1880. Els treballadors que les conformaven eren voluntaris de classe mitjana i alta que s'instal·laven als districtes de població immigrant.

Els assentaments van proporcionar un servei vital, creia Addams, tant per als residents voluntaris, que necessitaven un propòsit de vida, com per la societat en general, mitjançant la construcció de ponts necessaris entre les classes en una societat cada vegada més estratificada i fragmentada (Addams 1893, citat a Stuart, 2019).

Els membres de les juntes estatals de les organitzacions benèfiques existents, van començar a reunir-se el 1874, com a secció de l'Associació Americana de les Ciències Socials. El 1879, el grup va formar la seva pròpia organització anomenada Conferència de Juntes d'Organitzacions Benèfiques Públiques que l'any 1917 s'acabaria convertint en la Conferència Nacional del Treball Social. En un principi només s'hi trobaven els membres de les juntes estatals, però amb el temps, s'hi van sumar molts altres actius interessats en la qüestió social.

"Durant gran part del segle XX, la Conferència Nacional va ser el principal lloc de trobada dels treballadors socials" (Bruno, 1957 citat a Stuart, 2019). En definitiva, tal com va dir Richmond,

El segle que acaba ha vist dos desenvolupaments molt importants en el treball de la caritat a Anglaterra i a Amèrica; desenvolupaments tan importants al seu propi camp com els avenços que ha portat el segle a l'art de la ficció. El primer d'aquests és el meravellós creixement de l'esperit del servei individual, que ha trobat una de les seves expressions més altes en el treball dels visitadors amistosos a les cases dels pobres, el segon és el nou, però vigorós desenvolupament de l'esperit del servei social, que ha trobat la seva millor expressió als Social and College Settlements. Seria possible provar que aquests dos desenvolupaments són simplement reestrenes, que en diversos escenaris de la història del món les mateixes idees han estat exposades amb altres noms, però mai abans d'ara, em sembla a mi, van trobar semblant reconeixement general. (M. Richmond, 1899:5 citat a Miranda, p. 132).

Tal com afirma l'autora, és el reconeixement el que li dona al Treball Social renom per iniciar el camí com a nova disciplina del coneixement.

L'INICI DE LA REMUNERACIÓ I LA PÈRDUA D'IMPACTE DEL VOLUNTARIAT: ES REFERMA LA CREACIÓ DE LA DISCIPLINA

En l'inici del segle XX havia sorgit un nou estatus laboral per als treballadors de la caritat. En cinc ciutats diferents dels EUA es va proporcionar formació als membres de la nova ocupació. Els visitants del COS, els treballadors que es feien càrrec de la cura dels infants i residents de cases d'assentament es van unir als treballadors socials en nous entorns: hospitals de grans ciutats, escoles

públiques, clíniques psiquiàtriques i tribunals juvenils. Tot i que els mètodes de la nova professió estaven gairebé per definir, es van aplicar tècniques emergents en cada cop més nous entorns. Un dels elements centrals perquè el Treball Social fos considerat una nova disciplina, fou la creació de la Fundació Rusell Sage l'any 1907 que encara avui dia segueix existint amb el lema de millorar les condicions socials dels Estats Units. Durant els seus primers 40 anys la fundació va destinar els seus esforços al desenvolupament del Treball Social com a professió.

Mary Richmond, coneguda com a pionera del Treball Social als Estats Units, es va unir a la Fundació un any després de la seva creació com a directora del Departament d'Organització de la Caritat. Durant els següents 20 anys tan ella com el seu company personal, Francis McLean, van treballar en dos fronts com a base: l'organitzatiu i el conceptual. Mc Lean, juntament amb la COS, foren els creadors d'una nova organització nacional anomenada National Association of Societies for the Organization of Charity (1911). Per la seva banda, Richmond va treballar en el desenvolupament conceptual del treball social de casos, que es convertiria en el mètode principal per a la pràctica del Treball Social amb individus i famílies. El 1917 la Fundació va publicar *Social Diagnosis*⁴ que ràpidament es va convertir en un text autoritzat. Tal com digué l'autora a principis del segle XX:

La manera d'aproximació del treballador social de casos a la seva comesa és l'estudi i la millora de l'adaptació en les relacions socials de l'home. Cadascuna d'aquestes relacions està proveïda de dos pols, un en la ment del client del treballador de casos i l'altre en el seu entorn, és a dir, en les ments d'altres éssers o grups d'éssers amb els quals està relacionat. (Barbero, 2008).

El 1919 a més, la National Association of Societies for the Organization of Charity, va passar a anomenar-se American Association for Organizing Family Social Work i finalment el 1930 se li va donar el nom de Family Welfare Association of America.

L'impacte de la Primera Guerra Mundial va donar lloc a una expansió de la professió tant en nombre com en abast. El servei de la Creu Roja va proporcionar vincles entre els soldats i les seves famílies. Mary Richmond va

⁴ *Social Diagnosis* fou el primer relat de Treball Social reconegut com a estudi teòric intrínsec de la disciplina. D'aquí el seu valor.

exercir com a formadora de treballadors del servei a domicili de la Creu Roja, que van proporcionar serveis de treball a famílies rurals i de petites ciutats per primera vegada. Dins l'Exèrcit es va comptar amb treballadors socials degut a la varietat de problemes psicològics i neurològics que van irrompre.

L'ATERRATGE DE LA PROFESSION

Durant la dècada següent els programes d'educació en Treball Social es van expandir com a resultat dels canvis en l'organització benèfica i l'expansió del treball social hospitalari, el treball social escolar i el benestar infantil. El fet que l'educador Abraham Flexner, en un article llegit a la Conferència Nacional d'Organitzacions Benèfiques i Correccions l'any 1915, exposés que el Treball Social no era una professió perquè no tenia jurisdicció original ni una tècnica educativament transmissible, va estimular el desenvolupament de la teoria del Treball Social durant la següent dècada. L'any 1917, la Conferència Nacional d'Organitzacions Benèfiques i Correccions va canviar el seu nom a Conferència Nacional del Treball Social i va adoptar una nova constitució i estatut.

Tal com indica Stuart (2019) el desenvolupament més important de la dècada va ser l'expansió de la recaptació de fons econòmic. Previ a la Primera Guerra Mundial, la majoria de les agències de Treball Social havien sobreviscut sol·licitant subscripcions i donacions de persones de classe alta. Un tipus de pressupost que era poc fiable i segur, provocant així fluctuacions constants. Durant la Primera Guerra Mundial, un cofre de guerra va recaptar diners per a organitzacions benèfiques relacionades amb la guerra en moltes ciutats nord-americanes. Un cop finalitzat el combat, aquests cofres van adoptar una nova definició: "cofres comunitaris" que eren agències locals que van recaptar diners per a la causa a través de campanyes anuals que sol·licitaven fons de la classe mitjana i treballadora així com dels rics. Amb aquestes aportacions es va poder garantir certa estabilitat durant la dècada del 1920.

Tot i que alguns treballadors socials es van oposar al "treball social estereotipat" que va resultar del procés de pressupost, la majoria de les ciutats havien adoptat la idea de Community Chest a finals de la dècada.

Gràcies a l'engrandiment de pressupost els Serveis Socials públics van aconseguir expandir-se. Tanmateix, la major part del Treball Social professional es seguia practicant en agències voluntàries.

A finals de la dècada, el treball social voluntari tenia una base financera estable, els treballadors socials havien creat una sèrie d'organitzacions professionals i els serveis socials públics s'havien expandit. En el seu discurs presidencial de 1929 a la Conferència Nacional de Treball Social, l'educador de Treball Social Porter R. Lee, va poder dir que la disciplina s'havia convertit en - una funció d'una societat ben ordenada-. El projecte de professionalització ara semblava complet, encara que Lee es preocupava per com mantenir el zel en una professió cada vegada més rutinitzada. "El cens de 1930, que classificava el Treball Social com a professió per primera vegada, enumerava més de 30.000 treballadors socials als Estats Units, però només 5.600 d'ells eren membres de l'Associació Americana de Treballadors Socials, l'organització professional més gran de treballadors socials" (Walker, 1933, citat a Stuart, 2019).

UNA CRISI PER A LA NOVA PROFESSIONIÓ

L'IMPACTE DE LA GUERRA: MÉS ENLLÀ DE SIS ANYS.

La Segona Guerra Mundial va tenir un greu impacte arreu del món. I evidentment, el Treball Social no en va quedar exempt. Als Estats Units, els serveis de benestar social voluntaris, recolzats per l'estat, es van contraure en resposta a la reducció del finançament. Com a efecte dominó, més d'un terç de les agències de serveis socials voluntàries del país van tancar.

Herbert Hoover -President estatunidenc durant anys previs a la Segona Guerra Mundial, entre 1929 i 1933- va potenciar el pressupost però amb l'objectiu que seguís essent quelcom voluntari. En canvi per la seva banda Roosevelt, acompanyat de Harry Hopkins (treballador social amb experiència prèvia en els voluntariats), va aconseguir que els Estats que rebessin subvencions federals per tal de reduir l'atur, establissin agències públiques per administrar el

programa d'ajuda, posant fi d'aquesta manera a la pràctica de contractar agències voluntàries.

La Llei de Seguretat Social (1935) fou la base del nou Estat del Benestar als EUA a través del New Deal que era la resposta a la gran depressió fruit de la Segona Guerra Mundial. Amb la seva aprovació, es va establir un programa federal d'assegurança de vellesa i programes estatals, supervisats i parcialment finançats pel govern federal: d'assegurances d'atur, assistència pública i serveis socials. Els estats van pressionar els nous empleats, la majoria d'ells sense experiència en Treball Social, perquè es possessin en servei en els sistemes de benestar estatals en ràpida expansió. En conseqüència, es van establir programes de formació i moltes universitats estatals van introduir programes d'educació en Treball Social de pregrau.

L'ESTABLIMENT DEL TREBALL SOCIAL EN L'ESTRUCTURA DEL SISTEMA

Encara amb guerra, l'any 1944, el Congrés va promulgar la Llei de Reajustament dels Militars, que proporcionava assistència sanitària, préstecs a domicili i empreses, i beques d'educació post secundària per als veterans de la Segona Guerra Mundial. La llei, que alguns van aclamar sota el lema de "completar el New Deal", va crear la classe mitjana de la postguerra, posant la propietat de la llar i l'educació universitària a disposició dels veterans.

Segons Stuart (2019) el Treball Social es va convertir en una part important del sistema de salut que els planificadors esperaven que modelés en un sistema de salut pública eficient per a la nació.

Seguint amb l'entrada cada cop més clara de la disciplina en l'estructura de serveis dels Estats Units, la nova administració liberal de Kennedy, l'any 1961, va proposar una expansió en els programes de salut mental comunitària, basats en l'informe i en l'experiència de Califòrnia amb els centres de salut mental comunitària. Amb el seu govern doncs, es va potenciar i estendre l'impacte del Treball Social. L'efecte de l'expansió dels serveis de benestar

social del govern durant la Gran Depressió i després de la Segona Guerra Mundial va ser principalment el canvi en la font més important de finançament i pràctica per al Treball Social. Que va passar del sector voluntari i sense ànim de lucre al sector públic, emfatitzant els programes de salut i salut mental.

Durant la dècada del 1960 el Treball Social va viure uns temps vibrants. De fet, un clar exemple quantitatiu és el fet que la National Association of Social Workers (NASW) va duplicar els seus membres arribant així a 46.000.

EL TREBALL SOCIAL A CATALUNYA: BREU HISTÒRIA

El Treball Social s'inicià en el nostre territori ja ben entrat el segle XX. Veiem així, que no s'assimila a l'època de canvis que van viure els Estats Units i el Regne Unit en el desenvolupament de la disciplina degut principalment a les problemàtiques socials que van aparèixer amb la industrialització tal com he visualitzat anteriorment.

L'any 1932 es va fundar a Barcelona la Escuela de Asistencia Social para la Mujer. El seu principal objectiu era formar personal competent que es dedicés a organitzar d'una manera més científica l'assistència social, evitant d'aquesta manera la dispersió d'energies, i amb el desig d'intervenir en l'obra de millorar la societat, establint en el nostre país aquells serveis que ja abundaven en països industrials i que reclamaven la formació tècnica i escolar dels que els havien d'exercir. La durada d'aquest projecte va ser però ben curt, ja que la guerra que va iniciar l'aixecament militar contra la República el 18 de juliol de 1936 va provocar que l'escola interrompés la seva activitat docent i que el projecte romangués en suspens tots els anys que va durar el conflicte. És important tenir en compte que des de la seva creació, l'escola fou membre de la Unió Catòlica Internacional de Servei Social (UCISS) que era la primera organització internacional que agrupava escoles d'assistents socials i s'havia fundat amb seu a Brussel·les l'any 1925.

Aquest catolicisme social estaria inscrit en l'origen de les primeres escoles d'assistents socials. (Barbero, 2010 p. 10). D'aquesta manera observem que la

disciplina sí que ha estat més marcada pel cristianisme -anomenat nacional-catolicisme durant el franquisme- a Espanya, que no pas als Estats Units.

No podem considerar, però, que en aquest període neixi la professió. Haurien de passar vàries dècades per trobar un cos de practicants amb identitat interna o unes pràctiques identificades socialment mereixedores de l'adjectiu "professional". Fins i tot haurien de passar anys fins comptar amb una formació que tingués com a referent fonamental continguts disciplinaris propis, és a dir, fins que els continguts disciplinaris de Treball Social esdevinguessin element fonamental de la formació (Barbero 2009, p. 11).

El cost de la guerra es veié altament clar durant la postguerra (1939-1956), moment en el qual es va percebre com clarament fou l'Església l'òrgan institucional que es va fer càrrec del projecte del Treball Social. En conseqüència, el domini d'aquests inicis fou de les classes altes i de l'empresariat. La qual cosa permet copsar que la formació d'assistents socials era una realitat en promoció, un fet en mans de la sensibilitat de les organitzacions privades, evidenciant així, que *no era encara un assumpte públic*. Aquest fet es veié reflectit en el nou nom que se li posà a la Escuela de Asistencia Social para la Mujer. Que va passar a anomenar-se "Escuela de Formación para el Hogar y Obras Sociales Femeninas", eliminant així el concepte pel qual es coneixia la professió en aquell moment: assistència social. D'aquesta manera es desnaturalitzava el Treball Social ja reconegut als EUA i col·locava Espanya en un procés diferenciat i d'alta complexitat en relació al franquisme i al nacional-catolicisme.

El terme Assistència Social era una compromís excessiu per a un Estat que naixia de la derrota de les classes populars. Assistència suposa l'obligació de proveir a les necessitats humanes per un motiu de justícia social. Els individus son, sovint, víctimes de la societat, i aquesta els deu assistència. Els Estats deuen assistència a aquells que careixen de mitjans econòmics, i els necessitats tenen dret a rebre-la. A la societat tradicional, jeràrquica que reivindiquen els vencedors li és més propi recolzar-se en la caritat o la beneficència, despendre's d'obligacions socials. La caritat significa proveir a les necessitats del pròxim pel motiu sobrenatural de l'amor de Déu. La beneficència que proposa remeiar les necessitats humanes per un motiu de pietat purament humana. (Barbero, 2009 p. 25).

Tal com es va veure durant el període republicà, és clau posar llum a l'important paper de la Medicina en el naixement del Treball Social a Catalunya.

Foren metges en bona mesura, part dels professors més notables en la formació de la professió. No podem però oblidar l'impacte del nacional-catolicisme de l'època, per la qual cosa els capellans (els agents institucionals de l'església) també van assumir un rol transcendental. "Semblaria que ens trobem davant d'una simbiosis de dos disciplines: la cura del cos i la cura de l'ànima." (Barbero, 2009, p. 28).

En aquest sentit Pere Tarrès fou l'encarnació d'aquesta simbiosis, ja que fou metge i capellà. En la seva activitat i en el seu discurs es va fer apòstol del lema "mens sana in corpore sano"⁵. Tal com explicà, la funció de l'assistent social havia d'estar formada per les funcions d'higienitzar i de moralitzar.

Arribats a mitjans del segle XX, la realitat era que només existien dues escoles del Treball Social a Espanya, establertes a Barcelona i Madrid. Segons dades de Rogelio Duocastella, fins l'any 1958, hi havia aproximadament 500 assistents socials a l'Estat.

A tall de curiositat, com que fins ara, la professió havia estat encarada exclusivament a les dones, l'any 1955 es creà la primera escola masculina. Però la seva falta d'èxit va produir que només un cop cada tres anys s'acceptessin nous alumnes matriculats.

Entre els anys 1957 i 1968, va esdevenir una etapa que s'inicià amb el camí cap al reconeixement dels estudis.

Espanya entrava en una fase de canvi accelerat jurídic i governamental que removia molts dels pressupòsits del primer franquisme i que acompanyaria una profunda transformació de l'estructura social espanyola, a través dels processos d'industrialització, d'urbanització i d'èxode rural. Cap espai social escaparia a les transformacions que s'esdevindrien. (Barbero, 2009, p. 51).

De finals de la dècada del 1950 fins als primers anys de la dècada del 1960, es va produir una pujada de la formació entorn l'Assistència Social, a través de la creació d'escoles en diferents llocs. Entre aquestes zones, es fundaren a Barcelona, Sabadell, Manresa, Tarragona i Lleida. A través d'aquest creixement del que es coneixia com a Assistència Social, l'orientació que fins al moment requeia el seu pes en la medicina i religió com s'ha mostrat

⁵ Locució llatina traduïda: Una ment sana en un cos sa.

recentment, aniria essent assumida pel propi camp gràcies al naixement d'una massa crítica de professionals formats. Passant així a iniciar-se el seu reconeixement com a ciència social. Aquesta emancipació de la disciplina va comportar també canvis en la resistència obrera davant el franquisme; afectant de manera significativa en el posicionament de les escoles del Treball Social que havien estat recentment creades. D'aquesta manera l'Església acceptaria que el seu rol dins l'Estat i la professió havien canviat. La nova adaptació es va dur a terme en base a la creació de nous serveis com Càritas; que tenia per objectiu coordinar els serveis ja existents, preparar el capital humà per la nova acció social i recolzar-se en els coneixements organitzatius dels grups catòlics de base. És just afirmar que Càritas és una de les entitats amb més activitat avui dia a Catalunya en relació a la intervenció social.

Malgrat aquests avenços, el reconeixement d'aquesta professió es trobava constantment minvat pel biaix de gènere que arrossegava. És per això que "Per ser dones, la immensa majoria de les assistents socials, en molts casos només som professionals de més a més. A l'home la professió és el primer, però la dona té altres coses" (Colomer, 1967, citat a Barbero, 2009, p. 89). Aquest és un fet clau al llarg dels anys per comprendre el per què aquesta disciplina no va aconseguir trobar un lloc digne de manera més ràpida dins les ciències socials. Principalment a Catalunya.

Més tard, ja en la dècada dels 60, va començar el procés d'oposicions públiques pels assistents socials a l'Estat. La qual cosa determinava que la professió passava a tenir un paper públic. O si més no, s'iniciava aquest canvi en la dinàmica que es confirmaria més tard, amb la fi del franquisme.

La presència en el sector públic de la professió s'anirà eixamplant a mesura que l'Estat assumeix com a pròpia la funció protectora. L'estat desenvolupista dels 60 posarà les primeres bases d'aquest sistema de benestar i, amb elles, la presència de la professió en l'administració s'incrementarà. (Barbero, 2009, p. 92).

De forma immediata a l'aparició dels professionals en el sector públic, en les jornades de Treball Social de 1963 ja es posava èmfasi en el fet que la tasca de l'assistent social tendeix a trobar-se subjectada per la monotonia i la burocratització. Establint així, un problema que ha perdurat al llarg dels anys i que més endavant s'explicarà.

Tot i l'aparició de la professió en el sector públic, imperà la precarietat laboral que es manifestava en forma d'ocupació múltiple. D'aquesta manera es posava en evidència la feble professionalització acompanyada de l'insuficient reconeixement que rebia. Tota aquesta sèrie de canvis van propiciar també, que la professió reflexionés entorn el vertader sentit social que tenia, i fins al moment aquest pensament era proporcionat en gran part per la doctrina social de l'església com hem vist, a través de docents com Pere Tarrés. Cada cop però, apareixia una ideologia de tipus més política, trencant amb el monopoli religiós en la raó de ser del Treball Social. Fins al moment però, tal com diu Miranda:

La qüestió és que quan a la pràctica professional li traiem la teoria què ens queda?, només sentit comú i l'experiència acumulada? Aquest és un bagatge important, però n'hi ha prou per configurar una disciplina que aspira als més alts nivells de la formació universitària? Evidentment no. I la investigació? Si aquesta funció professional és clau en la creació de la identitat de qualsevol disciplina perquè no en Treball Social. (Miranda, 2003, p. 405).

Aquesta reflexió crítica de l'autor denota la falta de referents teòrics propis que patia el Treball Social a Espanya, dificultant així el seu objectiu de ser reconeguda com a ciència social.

A partir de la dècada dels 70 va arribar el període en el qual els reptes de l'assistència social es mostraren de manera més descarnada, amb la clara oposició al franquisme:

- És el temps en el que s'aguditzà la consciència entorn els problemes que afectaven l'exercici professional; en el que la pròpia professió, ja constituïda, es contestava a sí mateixa i al propi entorn politico-institucional que acollia l'assistència social. Aquest fet, va provocar un profund conflicte dins la pròpia professió que ja no apareixia de forma uniforme (tot el contrari, ja que es trobava en disputa la pròpia identitat i les identificacions). I com a efecte dominó es creà una crisi de legitimitat de les institucions que havien apadrinat l'assistència social en els seus orígens.
- Alhora també fou el període en el que van emergir les noves solucions: institucions educatives renovades que haurien d'afrontar la conversió dels estudis universitaris, emergia com a repte propi la constitució

teòrica del treball social, i apareixien els primers productes metodològics propis, les primeres temptatives de definició de l'objecte del treball social, generant així un projecte tècnic-polític d'un nou entorn que acolliria el Treball Social (el sistema públic de serveis socials).

És important tenir en compte que en un primer moment aquesta etapa es veuria pels professionals com a temps de crisi, però fent una interpretació històrica posterior, Montserrat Colomer, l'any 1990 afirmava:

La dècada dels 70 fou vertaderament una etapa important per el Treball Social espanyol. Considerada inicialment crisis, ara amb objectivitat podem considerar-la una etapa molt rica d'experiències que va culminar amb el ressorgiment d'un Treball Social més afiançat en la realitat del nostre país. (Barbero, 2009, p. 129).

A mesura que s'acostava la fi del franquisme i l'inici del procés de transició, l'assemblea d'estudiants del Treball Social guanyava significació i contingut polític. El 7 de març de 1978, 150 alumnes de les diferents escoles d'Assistents Socials de Barcelona, es van tancar als locals de l'Associació de la professió. L'acció anterior va provocar diferents resolucions entre les quals va destacar principalment que el Treball Social passaria a formar part de la classificació dels estudis a nivell universitari.

Aquesta sèrie de fets demostraren que l'accés als estudis de Treball Social va perdre així el seu elitisme inicial i es va democratitzar amb l'ingrés d'estudiants procedents de classes socials més populars (classes mitjanes). Respecte a l'ús que es feia anteriorment a la formació, també hi va haver canvis, ja que els nous estudiants de la professió esperaven trobar en ella oportunitats efectives de feina (esvaint així l'idea que era una formació cultural complementària per a filles de classes socials benestants que no sempre creien en exercir-la).

Amb l'arribada de la democràcia, el Treball Social pretenia assolir un estatus de disciplina científica. I per fer-ho, resultava obligat delimitar un espai de la vida social on aplicar-se. Calia doncs, trobar un objecte de coneixement i també d'intervenció. La disciplina es trobava davant un repte majúscul ja que es tractava de teoritzar quin era l'objecte subjacent d'uns exercicis que presentaven encara una gran ambigüitat.

Tot i que les assistents socials ja s'autodefinien com a cos ja que havien constituït les institucions que ho simbolitzaven, l'exercici professional encara apareixia insuficientment delimitat, expansiu i confús (la professió multiforme que dibuixaven els exercicis en els 50 i els 60). (Barbero, 2009, p. 168).

És precisament en aquest context d'indefinició, quan el Treball Social pren rellevància en la generació d'un projecte d'universalització d'atencions socials dins l'Estat del Benestar. Tal com comenta Pelegrí:

No és gratuït afirmar que els assistents socials van ser els principals impulsors dels sistema de Serveis Socials. (...) La noció dels serveis socials com un tot instituït era majoritàriament aliena al llenguatge professional. (...) Existien manifestacions aïllades d'aquests serveis... Protecció de Menors, serveis per a disminuïts psíquics, residències per a vells... i això són Serveis Socials. El que no hi havia era un sistema integrat, totes aquestes coses estaven soltes i cadascuna depenia de llocs diferents. (Pelegrí, X., 2004).

Durant els següents anys, el Treball Social ha seguit arrossegant aquesta falta de definició de l'objecte i segueix pecant de certa falta de cohesió dins el sistema de Serveis Socials. Tanmateix, és innegable no posar en valor una millora tan dels professionals, com de la formació, com també dels recursos tècnics que en termes generals faciliten i milloren la pràctica professional.

A TALL DE RESUM...

Per tal de concloure la genealogia històrica de la disciplina, segons tot el que s'ha esmentat fins ara, és important tenir en compte la reflexió que Miranda ens exposa:

Parlaven els autors de tres moments històrics que haurien contribuït al Treball Social. El primer seria el del naixement a finals del XIX i principis del XX, un moment marcat per les conseqüències dels canvis originats per la revolució industrial d'Occident. El segon estaria comprès entre el final de la Primera Guerra Mundial i el període de la gran depressió econòmica: era una època en què calia atendre les necessitats provocades pel conflicte bèl·lic i per la crisi econòmica. És quan es desenvolupen les tècniques de grup i de comunitat, i l'assistent social col·labora com un tècnic més a l'organització i el desenvolupament comunitaris. És així mateix el període en què s'aprecia a Europa la introducció de la influència catòlica en el Treball Social: el 1920 es funda a Bèlgica la primera Escola Catòlica de Servei Social. I cinc anys després

Maria Baers funda a Milà, la Unió Catòlica Internacional de Servei Social. La tercera etapa de desenvolupament del Treball Social se situaria després de finalitzar la Segona Guerra Mundial; seria el període en què coincideixen els avenços de les ciències socials i les ànsies d'una convivència humana més solidària. En aquesta darrera etapa Nacions Unides hauria jugat un paper important impulsant el Treball Social. (Miranda, 2003, p. 397).

Tal com s'ha pogut observar en la genealogia que ens afecta de forma més directa territorialment:

Es pot afirmar que a Espanya la professionalització de l'assistència social es va iniciar tard i sota una forta influència religiosa, en proclamar-se la República. El "nacionalcatolicisme" imperant sota el franquisme va suposar un fre considerable per a una professió que no havia tingut temps de crear-se un espai propi. Es va iniciar de nou un tímid impuls sota les polítiques desenvolupistes dels anys seixanta, quan el sindicalisme de classe tornava a ressorgir de les seves cendres, i una esquerra clandestina impulsava moviments veïnals de protesta davant el caos urbanístic de les grans ciutats. En aquesta cursa per al seu posterior enlairament, va comptar amb l'empara d'una Església que començava a preparar-se per a les noves condicions polítiques que s'acostaven. Finalment, ja sota el sistema democràtic de partits instaurat amb la Constitució de 1977, la professió es va consolidar, iniciant així el seu creixement, encara que en unes circumstàncies de crisi i de crítiques a l'Estat de Benestar, els efectes de les quals sobre el futur desenvolupament del Treball Social encara són incertes. (Sarasa, 1993, citat a Miranda, 2003, p. 403).

Veiem doncs, que la història del Treball Social a Espanya ha estat marcada pel context socio-polític del país, que va viure un procés de tardança respecte a països veïns. I és per aquest motiu que la cronologia del país és un cas complex i diferent de la resta d'estats europeus, per un fet tan transcendent com va ser el franquisme. D'aquí la dificultat que a Espanya el Treball Social es pugui considerar una disciplina del coneixement pels seus propis mèrits durant el passat segle. Tot i això, actualment és una ciència social més, instaurada en el sistema educatiu i en l'Estat del Benestar.

REFLEXIONANT ENVERS ELS FUTURS REPTES DEL TREBALL SOCIAL COM A DISCIPLINA DEL CONEIXEMENT: ÉS UNA PRÀCTICA TRANSFORMADORA?

Tal com diu Barbero, la professió integral i creativa que estem recreant no és possible sense que tingui com a objectiu el canvi social. Apel·lant així, al fet que la transformació i el canvi social és clau per entendre la tasca que el Treball Social fa o pretén fer en la nostra societat.

El primer que cal analitzar d'aquesta qüestió és si considerem que en algun moment el Treball Social ha estat transformador. Per tant, cal que definim què significa.

Quan es parla de transformació social, s'al·ludeix a un procés de modificació estructural que compromet formes alternatives d'actuar, de pensar i de viure. A diferència del canvi, la transformació no és el trasllat d'un problema social a un altre estat que permeti l'execució d'accions sense qüestionar-ne l'estructura, atès que la transformació és l'oportunitat de modificar completament una estructura reflexiva i d'acció d'un subjecte, grup social, comunitat, procés organitzatiu, etc. En aquest ordre d'idees, la transformació social és la modificació estructural de les interaccions socials. [...] És un procés que no sorgeix de manera inesperada, sinó que es dona per mitjà de reflexions profundes del que ha succeït, així que es basa en un fet voluntari. No és possible doncs, parlar de transformació sense pensar en el passat, o més ben dit, en la història. [...] Per tant, per transformar, és necessària l'existència d'un antecedent que alimenti el procés. (Gómez, 2020).

Si centrem el concepte en la disciplina que ens ocupa, el Treball Social, hem de tenir en compte que allò que es té per objectiu és una transformació adreçada a generar possibilitats de benestar des de marcs de justícia i equitat social. Aquest fet ve condicionat com hem vist al llarg de la història de la disciplina i com ens indica Gómez, per la intervenció, la matriu teòrica i una anàlisi del context social, cultural, econòmic i polític.

La importància de definir la transformació social rau en la reflexió esbiaixada de la realitat que a vegades es crea entorn el Treball Social. La realitat és que

aquesta disciplina treballa en la direcció contrària a l'individualisme, que segons l'Institut d'Estudis Catalans "és la teoria que fa de l'individu el fonament de la societat, que dona la màxima importància als drets individuals, que sosté la independència política i econòmica de l'individu." En detriment així de la comunitat i de la importància de teixir-hi vincles. L'individualisme propicia com a base, que la falta de recursos econòmics sigui principalment responsabilitat de la mateixa persona, i no de factors estructurals com altres teories emanen.

Dins el Treball Social trobem diferents models d'intervenció; l'humanista, el sistèmic, el radical, etc. Cada professional es pot centrar en un o diversos models amb els quals identifiqui la seva intervenció. Tanmateix, no podem generalitzar amb el fet que el Treball Social s'enfronti a l'estructura capitalista, ja que és un fet que només defensaria principalment la teoria radical, que posa l'èmfasi en el canvi de les condicions socials del context sistemàtic en el que ens trobem.

És per això que existeix una gran complexitat per treure conclusions clares d'aquest debat. En aquest sentit, és interessant plantejar fins a quin punt la disciplina pot ser transformadora, quan forma part d'aquesta estructura que escull la productivitat econòmica per davant del benestar social de les persones.

Tal com indica González "Una minoria és poc poderosa mentre s'adapta a la majoria; és llavors quan ni tan sols és una minoria". (2010, p. 6).

És potser això el que li succeeix al Treball Social? Es troba conformat per un grup de persones i professionals que creuen en la justícia social com a base i lluiten per ella. Ara bé, el fet que la disciplina hagi encabit dins el sistema polític -que lògicament ha estat l'única forma de tenir-hi impacte-, fa que els professionals s'hagin d'adaptar a la realitat, limitant així la seva capacitat d'abordatge segons el camí utòpic que es voldria seguir en determinades situacions.

Aquesta és de fet la qüestió, si el Treball Social neix per eliminar les desigualtats de classe o bé s'adapta en oferir una cura pal·liativa a algunes persones de la societat. La realitat és que en la genealogia explicada anteriorment, aquest no és fet un que s'hagi pogut descobrir de manera clara

degut als múltiples canvis i factors que han anat apareixent en la història i fins als temps més recents. La qual cosa porta a pensar que aquest segueix essent un debat vigent. Tot i que les accions, ratifiquen que la disciplina treballa i lluita des del propi sistema que discrimina, vulnera i precaritza constantment, dificultant així l'abast i la potencialitat transformadora del Treball Social a la qual apel·la Barbero.

És determinant tenir en compte doncs, que aquestes dues mirades de la professió es donen de manera intrínseca i procuren conviure tot i la contrarietat d'ambdues idees. I ho fan, tal com s'esmentava, en base als diferents models a partir dels quals es centra avui en dia el Treball Social a Catalunya. Els quals no poden ser abordats més àmpliament en aquest treball.

El fet anterior es demostra en la història que explica Sara Mesa en el seu llibre "Silencio administrativo" en el qual exposa el cas d'una dona amb discapacitat que es troba vivint al carrer, amb problemes de salut mental i havent patit abusos sexuals. Tot i l'extrem risc que viu la persona degut a les diferents problemàtiques en les que es troba, la realitat és que la pròpia administració no està a l'alçada de la situació tal com relata. Tanmateix, tal com afirma l'autora en la seva crítica punyent a l'estructura organitzativa dels Serveis Socials:

L'administració, encara que tard, sent que ha complert, i se'n renta les mans. Però de res serveix ingressar una quantitat de diners sense tenir en compte les circumstàncies de les persones que el reben. De res serveixen les solucions parcials quan, en la majoria dels casos, les persones sense llar tenen altres problemes que s'han d'abordar de manera integral. Sense recolzament social, ningú pot canviar la seva vida de la nit al dia. La mateixa societat que exclou als pobres no està disposada a acceptar-los perquè sí, pel fet que tinguin una mica de diners en una motxilla trencada.

Així doncs, el projecte anomenat Treball Social, en el seu procés de sistematització al nostre territori ha aconseguit tenir més impacte però en bastants casos també ha fet fallida en la gestió de recursos, sobretot en el com més que en les quantitats, que com sabem, son insuficients.

Un cas concret de gestió millorable en la pràctica professional va succeir durant el transcurs del passat desembre a Girona. El vaig poder presenciar en primera persona, com a alumne practicant del Centre d'Acolliment Temporal La Sopa.

Tal com explica el diari El Punt Avui⁶, es tractava de l'obertura de la UNED com a servei d'emergència durant els mesos de més fred per a les persones sense llar. La justificació d'aquesta tardança va ser la falta de concretar el servei de vigilància del qual es disposaria a la UNED. Sense conèixer l'empresa gestora i, per tant els treballadors contractats, no es podia posar a disposició. Les empreses es podien presentar amb un marge de mínim quaranta-vuit hores que va retardar encara més el procés perquè des de l'Ajuntament no es feia la firma final que avalés l'inici de les quaranta-vuit, sense motiu aparent justificat. En aquest cas, el projecte es va poder realitzar, però es va retardar una setmana. Aquests elements dificulten la relació amb els usuaris i al mateix temps provoquen cert burn-out⁷ entre els treballadors en relació a les institucions on treballen.

Aquesta falta de transformació social, tal com indica Subirats, es basa en diferents factors: Per a alguns, si vols tenir incidència política i/o sobreviure com a organització, has de treballar amb i des de les institucions. Només així arribes a àmplies capes de la població i només així canvis realment coses. Per altres, només és possible la transformació des de fora de les institucions. Estar "dins" implica de fet reforçar aquestes institucions, legitimar la seva manera de fer i d'actuar, una manera de fer i d'actuar que va perdent capacitat de transformació real. Des d'aquest punt de vista, no hi ha cap transformació dins dels estrets límits que marca el joc democràtic mediàtic. I entre aquests, n'hi ha que simplement estan "fora", i practiquen la rebel·lia davant de les institucions, i d'altres que tracten de buscar alternatives que visualitzin que una altra política és possible. És evident que fora de les institucions, les contradiccions internes disminueixen, però també és cert que la capacitat d'incidència i de difusió d'idees i de missatges pot reduir-se significativament.

El Treball Social, en el seu caràcter general, ha assumit en el nostre territori un poder des de dins les institucions, que com afirma l'autor, pot augmentar les contradiccions internes. Però alhora, permet tenir més poder, i més

⁶ Es pot trobar a: <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/2073488-critiquen-que-el-pla-de-fred-no-s-activi-a-girona.html>

⁷ És el síndrome de desgast professional: Es produeix per l'estrès en diverses situacions laborals que acaba provocant fatiga crònica, ineficàcia i negació del que succeeix.

transcendència que és bàsica per l'autoestima de la professió. Caldrà treballar però, en el com s'empra aquesta importància.

Aquesta profunda reflexió de Subirats, ens demostra la complexitat de fer grans afirmacions en aquest debat que, com deia prèviament, segueix essent present en la disciplina. És per això que no hi trobem cap veritat absoluta. La qual cosa ens porta a fer més rica la interlocució, en lloc de fer una cerca per avaluar el dogma que es cregui convenient per la disciplina.

El concepte pluralitat històrica ens facilita la comprensió d'aquesta realitat, fent-nos comprendre que trobem una gran nombre d'opinions i de realitats històriques que poden definir i argumentar les diferents posicions d'aquest debat. Tanmateix, fent-ho de manera unificada aconseguint una resposta única i absoluta -un dogma-, negaríem una de les bases de la disciplina que és la reflexió crítica constant. I que ens possibilita arribar a l'objectiu que ens ocupa: la transformació social.

Troblem diferents propostes de com cal abordar la disciplina en el futur més immediat per relativitzar i limitar les debilitats de la seva aplicació i potenciar-ne els seus aspectes més positius. Entre aquestes, voldria parlar de Hilary Cottam i el seu llibre, "Radical Help", amb el qual té per objectiu canviar l'horitzó i el focus de la intervenció amb les persones usuàries.

Referint-se a les propostes de projectes que es fan en la política, l'autora afirma que "A vegades els conceptes s'entenen bé, però es considera que són massa desafiants, i de moltes maneres diferents els sistemes existents i els que els dirigeixen intenten resistir-se." (Cottam, 2018, p. 245).

És per això que ens proposa un nou sistema d'ajuda el qual li posa títol al llibre. En aquest nou sistema, Cottam considera que cal centrar-se amb una nova visió, que és la de donar més valor a les potencialitats, que no pas a les debilitats. D'aquesta manera, dona fe a l'afirmació de la perspectiva Freiriana⁸, que diu que cal transformar les dificultats en noves oportunitats. Per dur-ho a terme, l'autora pretén connectar les diferents formes de recursos -més enllà dels econòmics-, i alhora abandonar l'idea que fins ara ha tingut l'Estat del

⁸ Relatiu a la teoria pedagògica de Paulo Freire.

Benestar, -i que considera fallida per l'actual realitat- que és la d'ajudar només als qui ho necessiten perquè es troben en una situació límit. L'autora proposa doncs un gir trencador, reclamant que cal que es tingui per objectiu tenir *cura del benestar de tothom*; apel·lant a la necessitat de potenciar el *treball comunitari*.

En aquesta línia de crítica al funcionament actual dels sistemes de protecció social arreu, és cabdal l'obra de Virigina Eubanks "La automatización de la desigualdad", una lectura en la qual denuncia les noves mesures de control a través de les bases de dades tecnològiques que viu Estats Units. Per l'autora, aquest canvi revolucionari provoca mesures punitives i invasives en la intervenció professional del Treball Social, sentenciant així les persones més vulnerables de la societat a un control constant d'allò que fan amb els recursos. És per això que voldria destacar una de les afirmacions que fa "Tractem els pobres a títol individual per eludir la nostra responsabilitat compartida per erradicar la pobresa". (2019, p. 26). Convertint els professionals del Treball Social, en robots controladors de recursos, i potenciant així el sistema individualista i la culpabilització de la pobresa, pròpia del sistema capitalista.

Podem comprovar en paraules d'Eubanks la seva posició envers si la professió és transformadora o no "L'asil digital es presenta com una manera de racionalitzar els subsidis, però l'objectiu real continua sent el de sempre: crear perfils de pobres, controlar-los i castigar-los." En aquest cas podem copsar com l'autora considera que la intervenció dels treballadors socials sempre ha estat controladora i punitiva als Estats Units; posicionant-se de forma clara amb l'idea que el Treball Social no és transformador de la realitat, sinó que en la majoria d'ocasions potencia la inèrcia de l'estructura de l'actual sistema econòmic.

Tot i això, l'autora dona lloc a les esperances:

El pas més important per desmantellar l'asil digital és canviar la nostra manera de pensar, parlar i de sentir-nos, davant la pobresa. Encara que pugui sonar contradictori, la millor cura pel mal ús del "big data"⁹ passa per narrar històries millors. S'accedeix no

⁹ Dades massives: Fa referència a conjunts de dades tan grans i complexes que necessiten aplicacions informàtiques no tradicionals de processament de dades per tractar-les adequadament. Podem trobar la seva definició a través de les 3V: volum, varietat i velocitat, a la pàgina 256 en el següent URL: <https://es.wikipedia.org/wiki/Macrodatos>

obstant això, que la nostra visió s'ha vist radicalment limitada per l'estreta mentalitat que s'ha tingut al llarg de la història al parlar dels pobres i de la classe obrera. La periodista Monica Potts insinua que només som capaços de tolerar il·lustracions de patiment de desgràcia i moralines sobre eleccions errònies i les seves conseqüències. Com si aquestes històries només ens permetessin dues conclusions: compadir-se dels pobres o no fer-ho. (2019, p. 242).

Per tant, remarca la importància de donar marge a l'error de tot ésser humà, trencant amb la visió individualista que limita els éssers humans en ser les seves pròpies decisions, sense donar valor a les essencials diferències de cada context, que és precisament on apareix la importància del Treball Social i de la seva intervenció.

Per la seva banda, Subirats ens proposa que per potenciar la transformació social de la disciplina, cal, d'una banda, reforçar les fórmules d'economia social ja existents i cercar noves formes de creació de riquesa i benestar individual i col·lectiu, portant el debat de la democratització a esferes que semblen avui blindades: què s'entén per creixement, què entenem per desenvolupament, qui defineix costos i beneficis, qui guanya i qui perd davant de cada opció econòmica aparentment objectiva i neutra. D'altra banda, buscant fórmules que regulin –arbitrin– gravin les transaccions econòmiques i financeres de caràcter internacional que avui segueixen camins i rutes que fan extremadament difícil als governs la seva supervisió, encara en l'hipotètic cas que volguessin exercir realment aquest control. I finalment explorar i potenciar formes d'organització social que afavoreixin la reconstrucció dels vincles, l'articulació de sentits col·lectius de pertinença respectuosos amb l'autonomia individual.

Per l'autor és determinant que els estats es *responsabilitzin* de la gestió econòmica existent per tal d'evitar les noves formes de govern econòmic que van aparèixer als Estats Units per primer cop amb el nom de lobbies¹⁰. A partir d'aquí, creu necessari donar valor a la política en la creació de nous tipus d'economia que aportin benestar individual, però sobretot col·lectiu. I per acabar, considera clau trobar maneres per potenciar el treball comunitari per

¹⁰ Son grups de pressió que, en general no es mostren visibles, però que afecten i en alguns casos dominen la política econòmica dels governs.

democratitzar el sistema, a través de fer-lo més participatiu. I en conseqüència, amb més abast transformador.

Tal com indiquen els diferents autors, podríem definir que el Treball Social ha de procurar en el seu futur limitar la seva burocratització, i en conseqüència el control de la pobresa. Per fer-ho, serà principal l'ús del treball comunitari, que és l'eina que permet incloure tota la societat en la resolució de les problemàtiques com la pobresa, aconseguint que el Treball Social abordi a les persones de i des de diferents contextos, estimulant així el seu volum i la seva potencialitat de canvi.

Com a darrera aportació d'aquestes reflexions, voldria afegir que ens queda un tema per comentar, que és el perfil d'estudiants del Treball Social a Catalunya avui dia. Aquest context té un gran impacte en el que serà el futur més proper de la professió. La realitat, és que som persones que en general alternem l'estudi i la feina, dificultant així que la disciplina creixi a nivell científic i intel·lectual. En aquest sentit, molts dels estudiants, es mostren amb ganes d'estar en la pràctica professional, clarament per davant de voler teoritzar sobre la disciplina. Això també és quelcom que es veu representat en la quantitat de professorat associat que tenen aquests estudis, i que dificulten millorar la qualitat de la formació teòrica de la disciplina. Tot i que també permeten que l'alumnat conegui el funcionament de la realitat en la pràctica professional.

Aquest factor també és clau per entendre que definir el Treball Social és complex, i que per tant, requereix d'experts que es puguin donar espais de reflexió més enllà de la pròpia pràctica professional; en les universitats i altres espais.

És per això que considero oportú expressar en la fi d'aquesta reflexió, que els objectius dels actuals i nous estudiants, marcaran la base teòrica del Treball Social en el futur. Que com hem vist fins ara, ha estat escassa i ha dificultat el reconeixement de la professió com a ciència social establerta, almenys al nostre territori.

En conclusió, com s'ha pogut apreciar en la primera part del treball -la genealogia del Treball Social-, l'esperit transformador de la disciplina no ha deixat mai d'existir de manera intrínseca en la disciplina. I això ha ajudat en

l'assoliment d'objectius en relació al benestar social de les persones. És indubtable que el Treball Social ha estat clau en la vida de moltes persones i que per tant, ha ajudat en la transformació de molts contextos. Però tal com s'ha desenvolupat en aquestes reflexions, la disciplina es troba emmarcada en un context capitalista, que limita i dificulta les possibilitats d'intervenció del Treball Social en la seva totalitat.

CONCLUSIONS

Havent finalitzat l'exploració i recerca que ha esdevingut el present Treball Final de Grau, em proposo extreure algunes observacions i consideracions a destacar.

En primer lloc, la realitat és que el Treball Social és una disciplina del coneixement que neix en un context absolutament condicionat per la religió cristiana i el sistema capitalista amb tot el que ambdós comporten. El cristianisme va comportar que en els inicis, la professió a Catalunya, se centrés en la caritat i filantropia, la qual cosa potenciava els voluntariats en contra de la professionalització. Amb l'arribada de la disciplina del coneixement anomenada Treball Social, que provenia bàsicament dels Estats Units, es va aconseguir atorgar rigor a la tasca, a través de fer-la eficaç, eficient i necessària en el context que s'emmarcava.

Respecte al capitalisme, es demostra que l'impacte que les organitzacions de Serveis Socials han tingut un cop immerses dins els sistemes públics han estat més aviat considerats poc transformadores amb l'aparició de noves problemàtiques de conceptualització teòrica en la pràctica professional.

En segon lloc, penso que una de les qüestions principals que cal tenir en compte és la importància de desmitificar que els valors del Treball Social en l'actualitat han perdut el seu esperit transformador després de diverses remodelacions.

Els valors d'aquesta disciplina han anat vivint diferents canvis a mesura que ha anat avançant la seva història. Això no significa en cap cas que avui dia s'hagi

reduït l'impacte transformador a causa dels valors. En tot cas, qui ho justifiqui, ho faria en termes burocràtics o de sistematització i robotització de la pràctica professional, com hem vist anteriorment. Tal com diu Salcedo,

La professió del Treball Social funda la seva activitat en alguns valors bàsics que s'han mantingut immutables al llarg de la seva història. Encara que hagin canviat les denominacions, el seu nucli conceptual essencial sempre s'ha referit a la pretensió d'oferir un servei competent -el **valor del benestar**- i al respecte de les decisions del client -el **valor de l'autonomia**-.

<i>Biestek (1957)</i>	<i>Butrym (1976)</i>	<i>Banks (1995)</i>
Individualización	Individualización	Respeto y promoción de los derechos de los individuos
Expresión significativa de sentimientos	Expresión significativa de sentimientos	Promoción del bienestar
Implicación emocional controlada	Implicación emocional controlada	Igualdad
Aceptación	Aceptación	Justicia distributiva
Actitud antifiscalizadora	Actitud antifiscalizadora	
Autodeterminación	Autodeterminación	
Confidencialidad	Confidencialidad	
	Respeto a las personas	

Figura 2: Comparativa valors. Salcedo Megales, D. (2011). La evolución de los principios del Trabajo Social. Acciones e investigaciones sociales, 11, 79. https://doi.org/10.26754/ojs_ais/ais.200011184

La realitat és que els valors s'han mantingut de manera progressiva. Però la manera d'explicar-los i de dur-los a terme en la pràctica professional ha anat evolucionant, com s'ha pogut demostrar en la genealogia; iniciant a través de la caritat amb moviments sobretot religiosos -al nostre territori-, i continuant per moviments més estructurals que han dificultat el marge de maniobra de la disciplina -almenys des de la pròpia administració-. Així doncs, l'impacte transformador es veu contextualitzat per diferents factors. És una qüestió multifactorial. En cap cas seria lògic atorgar aquesta responsabilitat de manera única a un canvi de valors.

En tercer lloc, voldria remarcar que un fet que no s'ha pogut abordar pròpiament en aquest treball però que crec que és clau almenys esmentar per tal de ser considerat. I és el fet que aquesta hagi estat una professió principalment duta a terme pel gènere femení al llarg de la història, que ha

suposat en gran part que el seu reconeixement i la seva rellevància fos menor. És per això que crec necessari no oblidar que la gran majoria de professionals son dones i que per tant, és clau que les persones més transcendents de la disciplina siguin elles. Sens dubte, crec que serà clau fer-ho en el futur per tal de trencar amb la força del sistema patriarcal, que limita a les dones, deixant-les amb un rol empetitit i sense poder suficient com per atorgar el valor convenient al Treball Social.

La meva percepció és que el Treball Social és una disciplina que va entrar per la porta del darrere a través de voluntariats, principalment pel fet que no potenciava l'idea del neo-liberalisme -que és l'idea política que pretén mantenir el sistema capitalista en auge-, ja que el Treball Social posa l'èmfasi en el benestar social i personal més enllà del rendiment i la productivitat econòmica en la qual es sistematitza el capitalisme.

Per acabar, penso que el futur de la professió es preveu complex, ja que els valors amb els quals es procura treballar semblen incongruents i ineficaços per tal de potenciar l'estructura en la qual ens trobem actualment. Al llarg dels darrers anys s'ha pogut observar l'encaix de l'Estat del Benestar. Tanmateix, això no ha propiciat més polítiques públiques i en conseqüència menor pobresa i millor context socio-econòmic per la societat. Ans el contrari. La qüestió es situa en el dubte que relata Barbero, que es planteja si l'Estat del Benestar és un engany capitalista o bé una victòria de la classe obrera.

No obstant això, concentrar-se només en els seus aspectes negatius seria desqualificar els avenços reals aconseguits al llarg d'un segle de conflictes; de la mateixa manera, assenyalar únicament els seus aspectes positius duria a passar per alt el costat repressiu i orientat al capital. (Zamanillo i Gaitán, 1992, citat a Barbero, 2008, p. 71).

Caldrà seguir de prop les properes passes del Treball Social i acompanyar-lo en el seu desenvolupament en la nostra societat per tal de millorar el benestar de tota la comunitat. En definitiva, la comprensió generalitzada de la funció de la disciplina penso que serà un factor clau per analitzar la seva importància en el futur. És principalment per aquest convenciment, que em vaig decidir a iniciar aquest treball.

EPÍLEG

Acabo aquest TFG amb dues reflexions personals que considero essencials compartir:

En primer lloc, voldria comentar el fet que la complexitat de la problemàtica tractada en aquest treball és elevada i que, per tant, ha estat complex donar-hi cabuda a tots els elements necessaris per comprendre-la. Alguns d'ells han estat esmentats en les reflexions sense suficient fonament i justificació al darrere, per la falta de cabuda i expansió, a partir de la qual he de partir en el desenvolupament d'aquest treball. Així doncs, sense desprestigiar la tasca executada, penso que és un treball amb una alta potencialitat i, per tant, també capacitat de millora i d'aprofundiment.

En segon lloc, voldria apel·lar a tota la comunitat de treballadors socials i educadors socials, que són dues disciplines que neixen de la mà, i que no s'han de donar l'esquena tot i les seves diferències. Des de professors, fins a estudiants, passant per tota la comunitat acadèmica i tota la ciutadania, penso que és clau donar a conèixer la funció d'aquesta disciplina. I per fer-ho hem d'anar acompanyats d'una idea que portem arrelada a aquesta professió. I és que "la vulnerabilitat és inherent a totes les persones indiferentment de la seva etapa de la vida"¹¹. No tolerar aquest fet, com succeeix per part d'una gran majoria de la massa social avui dia, és el que ens dificulta acceptar que rebre ajuda ens pot beneficiar, en lloc de veure-ho com un atac cap a la nostra persona. I lògicament, per vulnerabilitat no podem entendre tan sols tenir malalties amb diagnòstics mèdics, sinó que la complexitat d'aquesta idea s'extrapola en tots els àmbits de la vida que aquesta disciplina treballa amb les persones.

En definitiva, l'objectiu principal del Treball Social és ajudar a les persones, acompanyar-les en les situacions en què el context no ho fa; no tenen per què sé situacions molt complexes perquè la disciplina hi entri, encara que tradicionalment hagi estat així. En conclusió, crec que és una tasca bàsica en els temps actuals i que si som capaços d'oferir aquesta informació de manera

¹¹ Podem trobar la cita en l'enllaç documental següent: http://materials.cv.uoc.edu/cdocent/PID_00274460/

temptadora, la ciutadania pot respondre amb la deguda potencialitat de la nostra tasca.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ACUP (2022) Docència universitària en l'àmbit de la intervenció social, document no publicat.
- Barbero, M. (2008). *El treball social en acció: Mètode i autogestió en la pràctica professional*. Llibres a punt.
- Barbero, Josep Manuel et al. *Treball social a Catalunya: 1932-1978 / Josep Manuel Barbero (dir.), Montserrat Feu ; col·laboradores: Penélope Ramírez Agustins i Helena Díaz Durán*. Barcelona: Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya, 2009. Print.
- Betzu, M., Coinu, G., & Demuro, G. (2019). Gobernanza de los macrodatos y democracia representativa. *Revista de derecho político*, 1(106), 253–264. <https://doi.org/10.5944/rdp.106.2019.26156>
- Cottam, H. (2018). *Radical Help: How can we remake the Relationships Between Us and Revolutionise the Welfare State*. Virago.
- Cottam, H. (2018, juny, 7). Radical Help [Vídeo]. URL: https://www.youtube.com/watch?v=tV49vVMPsYo&t=378s&ab_channel=RSA
- Escobar, P. (2021, febrero 6). *Hilary Cottam “Cada crisis es el momento para la innovación social”*. <https://www.latercera.com/tendencias/noticia/hilary-cottam-cada-crisis-es-el-momento-para-la-innovacion-social/EMMG3SQCXRHL7D2X7ZA6CNOBCE/>
- Ferrer, J. (2021, desembre 18). *Critiquen que el pla de fred no s'activi a Girona*. El Punt Avui. <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/2073488-critiquen-que-el-pla-de-fred-no-s-activi-a-girona.html>

- González, C. (2010). Desobediencia civil: Volviendo a Thoreau, Ghandi y M. L. King. Foro, Nueva época, (11-12), 147-191. URL: <https://revistas.ucm.es/index.php/FORO/article/view/37191/35996>
- *Institut d'Estudis Catalans - Diec2*. (s/f). iec.cat. Recuperat el 12 de maig del 2022. URL: <https://dlc.iec.cat/>
- RSF Research (19th April 1907). *Rusell Sage Foundation*. 07/03/2022. URL: <https://www.russellsage.org/>
- León XIII. (2022). Carta encíclica Rerum novarum del sumo pontífice León XIII sobre la situación de los obreros: Dada en Roma, junto a San Pedro, el 15 de mayo de 1891, año decimocuarto de nuestro pontificado. La Santa Sede. Recuperat 11 maig 2022, de https://www.vatican.va/content/leo-xiii/es/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html
- L'ètica aplicada als serveis psicosocioeducatius i sociosanitaris. (s/f). Uoc.edu. Recuperat l' 1 de juny de 2022, de http://materials.cv.uoc.edu/cdocent/PID_00274460/
- Mesa, S. (2019). *Silencio administrativo: La pobreza en el laberinto burocrático*. Editorial Nuevos Cuadernos Anagrama.
- Miranda, M. (2003). *Pragmatismo, interaccionismo simbólico y Trabajo social: de cómo la caridad y la filantropía se hicieron científicos*. Tesis doctoral, Universidad Rovira y Virgili.
- Navarro, V. (2002). *Bienestar insuficiente, democracia incompleta: Sobre lo que no se habla en nuestro país*. (4ª edición). Anagrama.
- Pelegrí, X. (2004): *Cultura i política en els serveis socials*. Barcelona, Editorial Hacer.
- Pelegrí Viaña, Xavier. «Repensant la política de serveis socials per a un canvi d'època». *Pedagogia i Treball Social: revista de ciències socials aplicades*, [en línia], 2015, Vol. 4, Núm. 1, p. 51-73, <https://raco.cat/index.php/PiTS/article/view/309477> [Consulta: 17-05-2022].
- Reisch, M. 1998 "The sociopolitical Context and Social Work Method, 1890-1950". En: *Social Service Review* (June 1998). Chicago. The University of Chicago.

- RTS 207 - Castellano. (2017, enero 23). Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya. <https://www.tscat.cat/content/rts-207-castellano>
- Salcedo Megales, D. (2011). La evolución de los principios del Trabajo Social. *Acciones e investigaciones sociales*, 11, 79. https://doi.org/10.26754/ojs_ais/ais.200011184
- Sebastian, J. (26 de mayo de 2020). *¿Trabajo Social genera transformación Social?* 11/4/2022. URL: <https://trabajosocialaquiyahoraonline.wordpress.com/2020/05/26/trabajo-social-genera-transformacion-social/>
- Stuart, P. (2019) *Social Work Profession: History. Encyclopedia of Social Work*. Retrieved 10 Mar. 2022, from. [Social Work Profession: History | Encyclopedia of Social Work \(oxfordre.com\)](https://www.oxfordre.com/encyclopedia/article/10.1093/acref/9780190238222.013.1001)
- Subirats, J. (2005). *Democracia, participación y transformación social. Polis*: [En línea], 12. Publicado el 17 agosto 2012, consultado el 21 septiembre 2021. URL: <http://journals.openedition.org/polis/5599>

LLISTAT D'ABREVIATURES

Associació Americana de Treballadors Socials (AATS).

Associació Americana de les Ciències Socials (AACS).

American Association for Organizing Family Social Work (AAOFSW).

Charity Organization Societies (COS).

Community Chest (CC).

Conferència de Junes d'Organitzacions Benèfiques Públiques (CJOBP).

Conferència Nacional d'Organitzacion Benèfiques i Correccions (CNOBC).

Conferència Nacional del Treball Social (CNTS).

Departament d'Organització de la Caritat (DOC).

Escuela de Asistencia Social para la Mujer (EASM).

Escola d'Estiu de Filantropia Aplicada (EEFA).

Escola de Filantropia de Nova York (EFNY).

Escuela de Formación para el Hogar y Obras Sociales Femeninas (EFHOSF).

Escola de Treball Social de la Universitat del districte de Columbia (ETSUC).

Family Welfare Association of America (FWAA).

National Association of Societies for the Organization of Charity (NASOC).

National Association of Social Workers (NASW).

New York Children's Aid Society (CAS).

New York School of Social Work (NYSSW).

Unió Catòlica Internacional de Serveis Socials (UCISS).